

Fa poc més de vuit anys, el 29 d'abril del 1991, Cabrera va ser declarada Parc Nacional Marítim Terrestre per una llei del Congrés dels Diputats. La declaració va ser fruit d'un llarg procés a favor de la seva preservació, en el qual els conservacionistes per un costat, l'Exèrcit per l'altre, i la família Feliu, antiga propietària de l'arxipèlag, per l'altre, foren els protagonistes d'una polèmica a vegades agra. Les deu mil hectàrees de paisatge marí, ocupades per desset illots, no havien arribat a patir mai de forma seriosa el risc de la balearització, a pesar que quan Manuel Fraga Iribarne va ser ministre de Turisme, els anys seixanta, es parlà de convertir-la en un enclavament turístic de luxe. Però les maniobres militars periòdiques sobre alguns dels illots esgarriaven els ecologistes. La llei del Parc Nacional de Cabrera fa compatible la seva preservació

Salut, Cabrera

Gina Garcías

amb uns usos militars molt restringits. La llei, d'altra banda, furtà en un principi als ens autonòmics el control sobre l'arxipèlag, però a canvi garantí, també en un principi, pressuposts estatals suficients per convertir-lo en un veritable parc marítim terrestre, l'únic de l'Estat espanyol. El biòleg Jorge Moreno arribà a Mallorca el 13 de juny del 1991 per fer-se càrrec de la direcció del parc. En aquests vuit anys ha conegut èpoques de pressió contra el Parc, èpoques de penúries econòmiques i silencis administratius, però ha conegut també l'emoció d'una naturalesa sempre agraïda i sorprenent que es desperta, reviscola i s'ofereix, esplèndida.

-Ha canviat, l'arxipèlag, des que és Parc Nacional?

-Sortosament Cabrera continua sent la mateixa. Ens la varen donar en bon estat. En algunes coses ha millorat bastant. De fet a altres parcs amb més història que Cabrera, declarats parcs fa més anys, com el de Los Picos d'Europa, l'antic Covadonga i Ordesa, que daten dels anys cinquanta i seixanta, els falta encara un desenvolupament normatiu considerable. S'han travat. En canvi aquí, si més no, hem estat puntuals a complir els terminis legals de redacció dels documents, tot i que han tardat una mica més a publicar-se. I això és important, perquè sense aquest marc legal, és possible tenir moltes idees, però no es poden dur a la pràctica. Cabrera es va declarar Parc Nacional el 29

d'abril del 1991. Es va publicar el seu Pla d'ordenació l'any 93. I el Pla rector va sortir el 1995. És a dir, en quatre anys vàrem formar el Patronat, i l'estructura normativa del Parc. Ara falten per publicar tres plans específics: el

Port de Cabrera.



Pla d'activitats militars, per fer-les compatibles amb el Parc Nacional, El Pla de pesca, i el Pla de regulació d'accessos turístics.

-Què diu el Pla d'activitats militars?

-El Pla de Defensa es va redactar fa temps. Es va informar favorablement i ara és pendent d'algunes consultes i decisions a Madrid. Però és possible, segons han anunciat els comandaments militars, que Cabrera deixi de tenir els usos

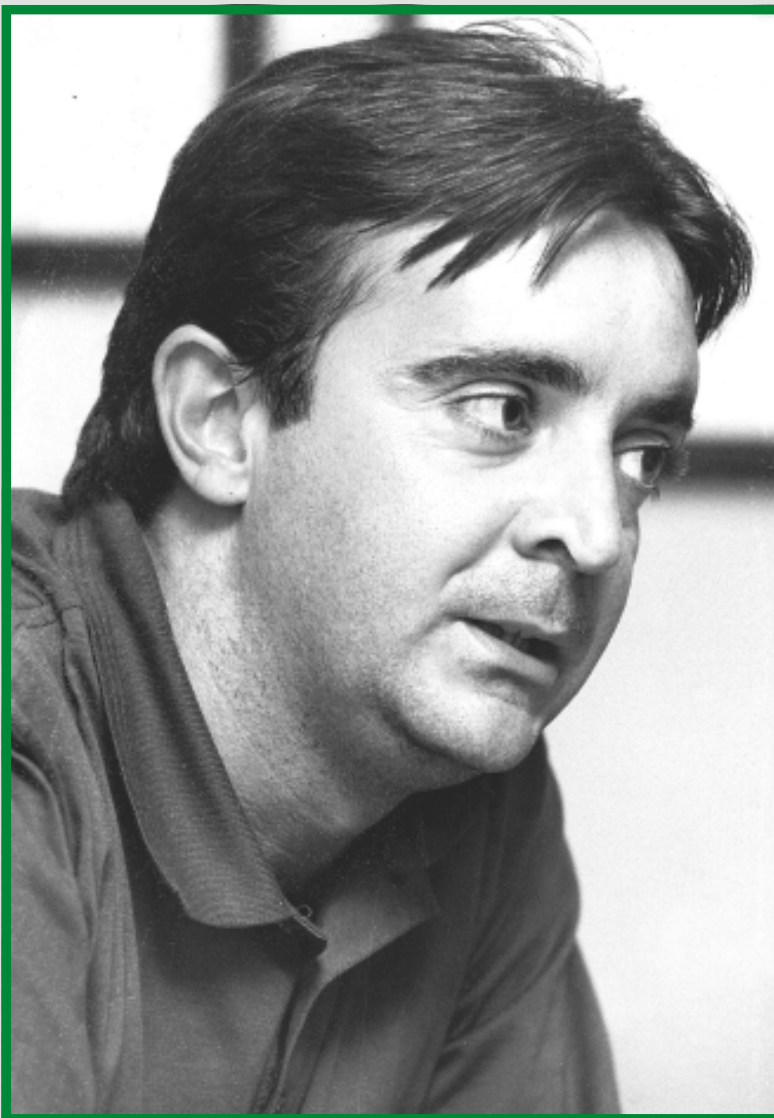
L'EXÈRCIT ABANDONARÀ CABRERA ENGUANY

-Quan se n'aniran els militars?

-Encara no s'ha concretat aquesta decisió, però probablement serà enguany. El Pla és com un Llibre Blanc de l'actuació militar al Parc Nacional. El Ministeri de Defensa ja té experiència en trepitjar sòls que són protegits. Cabañeros va ser un camp de maniobres i ara és un Parc Nacional, la zona perifèrica del Parc Nacional del Teide i una part de Timanfaya a Lanzarote, són també zones militars, i aquí Cabrera... ja estan acostumats. De fet, cada vegada que fan maniobres han de fer totes les previsions per adaptar-se al medi ambient. El text que vàrem fer era una normativa d'actuació i tractava del límit de forces militars, els límits del territori, les zones acotades, límits en el temps, mai no es podien fer maniobres en època de nidificació, mai no poden entrar a zones fràgils, mai no utilitzen vegetació de camuflatge, mai no poden fer foc real... Mai no empen elements contaminants. És un programa d'actuació per compaginar l'activitat militar amb la protecció del parc. A pesar que no està publicat, amb el Ministeri de Defensa mai no hi ha hagut cap tipus de problema. Des que Cabrera és Parc Nacional no s'ha tornat a pegar un tir. No ha sortit el Pla de Defensa, però ja estava informat pel Patronat, discutit amb el Ministeri de Defensa i s'havia acatat sense problemes.

-El Pla de pesca és més conflictiu.

-Sí. Els pescadors voldrien que no hi hagués cap pla i els ecologistes voldrien que no hi hagués pesca. Aquest és el pla més delicat. El Parc Nacional va haver de respectar el fet que hi havia uns pescadors que tota la vida havien fet feina a les aigües de Cabrera. És l'únic aprofitament important de Cabrera. La Llei va ser ben acceptada des del principi quan, l'any 1991, ja s'hi va dir que es permetia el manteniment de la pesca, tot i que limitada, segons uns criteris ambientals i a un tipus de pesca: l'ATP. És a dir, l'artesana, la que s'ha fet de forma tradicional i que exerceixen els professionals. La pesca esportiva, la d'oci, s'ha suprimit, com se suprimeix la caça esportiva a qualsevol altre Parc Nacional.



Jordi Moreno, director del Parc Nacional de Cabrera.

actuals a l'àmbit de Defensa, és a dir, que hi hagi una sortida definitiva de l'Exèrcit. Això fa que el Pla de Defensa hagi quedat una mica desfasat, perquè es basava en la presència d'un destacament militar a Cabrera. Però això no té conseqüències, perquè la presència de l'Exèrcit durant tots aquests anys en res no ha interferit els projectes del Parc Nacional, sinó més aviat al contrari, ha col·laborat en tot el que ens ha fet falta.

-Hi ha opinions crítiques segons les quals els pescadors ATP, també saben pescar de forma intensiva i perjudiquen el parc.

-No és veritat. Les arts no han variat, són les mateixes. Fins i tot nosaltres intentam introduir canvis per recuperar arts que ja no s'usen. Per exemple, es permetrà la nansa per a la pesca de la llagosta, una art selectiva que encara s'empra a Eivissa. Les arts que s'empen ara a Cabrera,

LA PESCA

les malles, els palangres, són les mateixes de sempre, no hi ha hagut modificacions. El que passa és que ara se sap més bé el que es fa. Es controla el nombre de xarxes que s'empren. I hi ha zones absolutament protegides pel Pla rector, no hem hagut d'esperar el Pla de pesca per preservar-les. I algunes arts també estan prohibides, com l'arrossegament. Hi ha zones que des de l'any 1995 s'han convertit en el viver de tota la seva zona d'influència. Ara les femelles multipliquen exponencialment les cries a mesura que augmenten de talla. L'Institut Oceanogràfic fa estudis que arriben a la conclusió que la biomassa marina a Cabrera ha augmentat molt. I per això, tot i les preservacions, a Cabrera els pescadors obtenen un volum de captures satisfactòries sense augmentar les seves eines. El problema del Pla de pesca és que durant molt de temps ha arrossegat una certa incertesa sobre els seus límits proteccionistes, perquè hi havia confusió sobre qui tenia les competències per fer-lo. Quan es va crear la comissió mixta entre el Govern balear i el Ministeri de Medi Ambient sobre Cabrera, aquests problemes varen desaparèixer. Els serveis jurídics varen dictaminar que la protecció mediambiental és per damunt de les competències d'altres departaments. El Pla de pesca l'ha de fer l'Administració mediambiental, és a dir, el Ministeri de Medi Ambient amb la Conselleria de Medi Ambient.

-D'on vengueren els conflictes?

-De la impossibilitat de satisfer tothom. S'ha de regular un aprofitament, com la pesca, que és el mitjà de vida d'un grup social, i a més, en aquesta regulació intervenen tres àrees de govern: l'Administració autonòmica i la central, l'àrea de Medi Ambient i la de Pesca en aigües interiors i en aigües exteriors... Fer un document al gust de

tothom és molt complicat. I encara més ho és arribar a un consens dins un Patronat en el qual hi són representats la universitat, els pescadors, els ecologistes, les administracions... És molt difícil. I és clar, tot i que jo crec que és un gran document, el millor que es pot fer, és també susceptible de crítiques des dels diferents àmbits. Ara és a punt de ser aprovat.

ELS VISITANTS

-Què diu el Pla d'aprofitament turístic?

-El BOCAIB acaba de publicar les bases per a la regulació de l'aprofitament turístic. El Pla de Cabrera estableix un màxim de persones que poden visitar diàriament el parc. Ara hem de regular la concessió administrativa a les empreses turístiques que volen traslladar aquests grups. El nombre de visitants es limita, segons la capacitat de càrrega del parc, és a dir, el nombre de persones que el poden visitar còmodament, la nostra capacitat d'atenció al visitant... Són dos-cents visitants diaris -tres-cents el mes d'agost- cada dia. Les xifres es varen dictar l'any 1993 i ara es podrien augmentar, perquè la nostra capacitat és major. La sentència del Tribunal Constitucional que ordenava que els Parcs Nacionals fossin gestionats per comissions mixtes entre l'Administració central i l'autonòmica, i el fet que aquesta Comissió Mixta trigàs una mica a crear-se -novembre del 1998- ha retardat una mica els plans.

S'ha de regular un aprofitament, com la pesca, que és el mitjà de vida d'un grup social, i a més, en aquesta regulació intervenen tres àrees de govern: l'Administració autonòmica i la central, l'àrea de Medi Ambient i la de Pesca



Es Celler, actualment reconvertit en museu.

Ara ja tendrem l'eina per gestionar les visites al parc, i he de dir que és la primera vegada que un document normatiu com aquest es publica al Butlletí de la Comunitat Autònoma i el signa la Comissió Mixta.

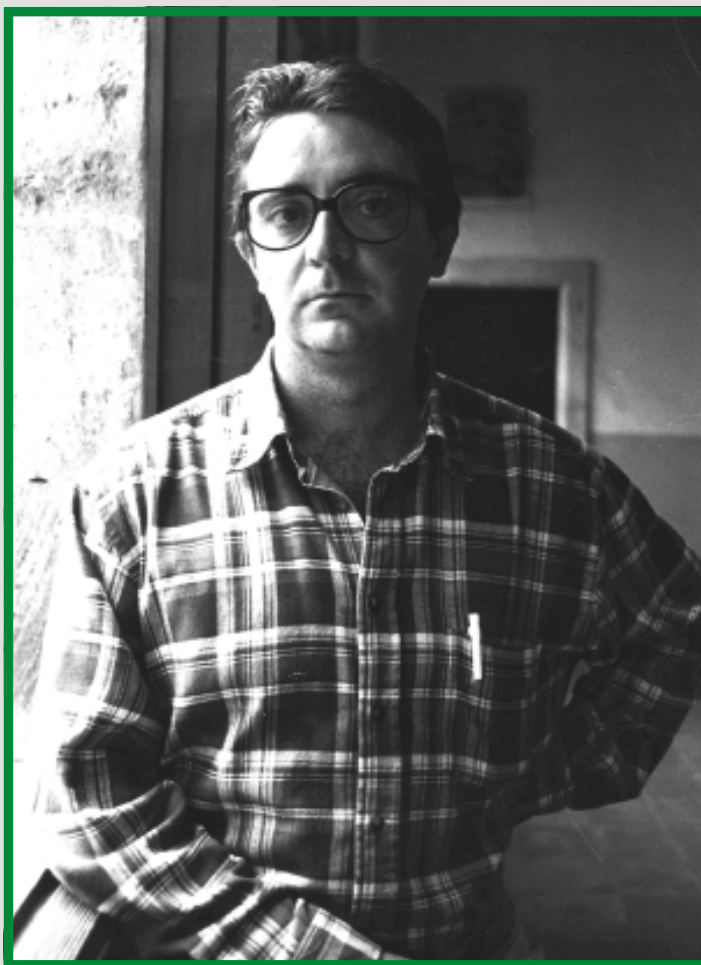
-Mai no s'havia visitat tant Cabrera com des que és Parc Nacional.

-És el que passa sempre quan es crea un espai protegit i que té valors reals, no un parc de paper, com són alguns que creen les comunitats autònomes per poder dir que tenen un parc. El de Cabrera és un parc amb molts de valors naturals, on hi ha, a més, museus, guies, vigilància... hem fet depuradores, l'aigua és cada vegada més neta, l'ancoratge és controlat... i els iots tenen més seguretat i més intimitat. No són millores cridaneres, que puguin inaugurar-se, però quan han passat cinc anys es noten els seus efectes, i és natural que molta gent vulgui visitar el parc. I si a més és a les Balears, la més important destinació turística de la Mediterrània, llavors, és natural que encara més gent el vulgui visitar, tot i que nosaltres no en feim cap publicitat. Ara bé, tot i que hagin augmentat les visites en un moment en què nosaltres no teníem encara cap instrument legal, com és el Pla d'aprofitament turístic, per limitar-les, tot i això, el parc no ha tengut cap perjudici des del punt de vista de la seva preservació, perquè les visites són molt localitzades, entre la platja i el port i no passa res, tot i que en ocasions no hagin donat una bona imatge, perquè la platja és molt petita i semblava que estava massa massificada.

-Un Parc Nacional ha de ser conservat, i és un espai per investigar i per divulgar. Quines millores ha experimentat Cabrera des que és Parc Nacional?

-Es pot parlar de conservació de les espècies. I aquí hem de parlar dels ecosistemes marins. És un tema complicat, perquè són un continu, la mar no es pot acotar, rep molta influència exterior. Però bé, hem intentat preservar el parc marítim de Cabrera i que aquí no passi res que no sigui natural, tot i acceptant que a vegades la natura també és cruel, devastadora. Quant a espècies, hem fet accions conservadores especials i ara en seguim l'evolució. Hem eradicat les rates als illots. Només això ha permès la recuperació d'espècies d'aus marines importants, com la noneta. Ara hem fet un pla de recuperació de plantes endèmiques en situació de vulnerabilitat. Quant a conservació d'instal·lacions, jo crec que el més important ha estat solucionar el problema dels residus. No hi ha papereres al parc. Els visitants saben que

s'han d'emportar tots els residus que produeixen. Des que es va crear el parc vàrem tancar l'abocador. Trèiem tot els fems. També hem instal·lat depuradores, i el poc volum d'aigües residuals que es generen són depurades. I hem fet actuacions per a l'ús públic del parc. Hem organitzat infraestructures i serveis, com són ara els dos museus, perquè la gent conegui millor el parc. Hem organitzat les visites per evitar l'aparència de massificació. Hem arreglat els camins. En definitiva, ja hem fet el 90% de les actuacions que dicta el Pla rector, que té una vigència de sis anys, dels quals ens queda encara un any i mig, fins al



febrer del 2001. I ara hem posat en marxa totes les inversions per a la reconversió energètica. Hem iniciat la substitució dels vells generadors per uns altres de molt més potents i a la vegada ecològics, hem d'enterrar la xarxa elèctrica i telefònica i finalment instal·lar un camp de plaques fotovoltaïques, que ens permetrà que la majoria dels dies no haguem d'engegar els generadors. I acumulem el superàvit d'energia i aconseguirem tenir reserves per als dies sense sol i, sobretot, tenir electricitat les vint-i-quatre hores del dia. Ara la llum es talla el vespre, i no n'hi ha, ni es pot obrir el frigorífic des de les onze del vespre fins a les vuit del matí.

-Està satisfet?

-La veritat és que les coses han anat bé. Hem fet molta feina. Som pocs per fer tot això. Som cinc guies, nou vigilants, un patró d'embarcació i dos tècnics i tres administratius, molt poca gent per a tot el que feim.

LES PENÚRIES

-Fa uns anys patíeu, perquè el pressupost no cobria ni de prop fer-hi les necessitats de Cabrera.

-L'any 1997 va ser molt dur. El pressupost no bastava per cobrir els dotze mesos. Va succeir quan es va crear el Ministeri de Medi Ambient i part dels seus pressuposts havien de venir del Ministeri d'Agricultura i hi va haver problemes de repartiment pressupostari, també amb el Ministeri de Foment. No va passar res, perquè Cabrera funcionava molt bé des del punt de vista de la natura. Però ens vàrem haver de multiplicar per dur endavant totes les tasques. Aquella situació es va superar, afortunadament, el mateix any.

-Com es va aconseguir aplacar la campanya en contra del Parc Nacional que varen fer els clubs nàutics i alguns propietaris d'embarcacions esportives.

-Jo crec que aquelles crítiques i aquelles campanyes es varen produir per manca d'informació. Jo som biòleg, no comunicador, i tal vegada no vàrem saber explicar al principi prou bé que la declaració de Cabrera com a Parc Nacional no suposava tancar-la a la gent. Ens va costar molt fer saber a la gent que regular no és prohibir. I succeïa que semblava pràcticament impossible aconseguir un permís per anar a Cabrera i mentrestant el parc estava pràcticament buit. Vàrem veure que els primers anys va baixar el nombre d'embarcacions espanyoles que visitaven el parc, mentre que es mantenia el nombre de vaixells estrangers, prova que els estrangers no llegien els diaris locals... Ara no hi ha campanyes, perquè els clubs nàutics i els propietaris d'embarcacions esportives saben que amb un simple fax poden obtenir el mateix dia el permís per fondejar al port de Cabrera i visitar el parc. Donam cinc mil permisos a l'any. Aquesta és la millor manera de divulgar que és possible visitar el parc. Ara el problema és que el sector nàutic ha crescut molt i hi ha molta demanda.

-Quins són ara els perills per a Cabrera?

-Jo crec que el parc està bastant consolidat. Però, vaja!, en temes marítims sempre hi ha perills, són ecosistemes continus i no pots controlar sempre les amenaces que pateixen. Les tortugues que crien a Cabrera poden morir a mans d'un pescador quan surten a la mar oberta. Igual passa amb el tema de la contaminació a la Mediterrània. Fins ara no ha perjudicat de forma important les aigües de les Balears, però algun dia podria succeir. Quant a la pesca: la principal amenaça no és la pesca actual, sinó que pugui augmentar, però com que s'ha de regular esperem que no sigui una amenaça real. El Pla de pesca pot ser millor o pitjor, però jo sempre dic que el millor pla de pesca és el que està publicat. I el nostre pla té un apartat de seguiment que ens permetrà dur a terme un control exhaustiu del que es fa de veritat, i segons com els vagi als pescadors sabrem també què passa realment a les aigües del parc, a l'ecosistema marí, i així podrem actuar millor. Quant a les visites, quan estigui ben regulada l'exploació turística de Cabrera ja estarem tranquils... El parc

ara té un marc legal molt complet per poder controlar les amenaces que pugui patir. Un marc legal que ens ha costat fixar, perquè mai no es pot fer contra l'opinió pública. Un Parc Nacional mai no pot estar enfrontat als seus veïns. I hem de fer que, respectant la seva preservació, vinguin el màxim de navegants, el màxim de turistes, el màxim d'escolars.

LA MEDITERRÀNIA

-Cabrera és l'exemple que la Mar Mediterrània no està en perill de mort?

-Ah... No sé si contestar com a biòleg o com a idealista conservador... com a idealista diria que la Mediterrània és la mar més preciosa, però realment és una mar pobra, de poca productivitat, tancada, a la qual costa molt de regenerar-se, té poca capacitat per sobreviure als impactes... Els hidrocarburs que es perden quotidianament -no per catàstrofes- són molts, les costes italianes fan por. Cauen a la mar milers de tones d'hidrocarburs a l'any, i això en una mar tancada com és la nostra és greu. El Mediterrani és fràgil i pobre. De fet, puc dir que la claredat de les aigües de Cabrera, que sorprèn i admira tothom, no és sinó una mostra de la seva pobresa biològica, de l'escassetat de massa biològica, de fitoplàncton... a més, la pluja és escassa i no hi ha torrents a Cabrera, i això fa que pràcticament no hi hagi aquestes aportacions minerals que hi ha a les zones tropicals. És una mar pobra, mai no tendrem un escull de corall. Això ens du al convenciment que el "desenvolupament sostenible" o el fas de debò o realment l'abandones. La nostra mar no aguanta els impactes, perquè té molta dificultat de regeneració.

Jo crec que el parc està bastant consolidat. Però, vaja!, en temes marítims sempre hi ha perills, són ecosistemes continus i no pots controlar sempre les amenaces que pateixen

TORNARÀ EL VELL MARÍ

-Reintroduir el vell marí és la darrera utopia?

-Quasi la tenim! Són necessàries tres condicions: la primera és que Cabrera tinguí les condicions per acollir-lo, i les té: hi ha peix suficient, hi ha àrees, coves, platges, on pot estar tranquil i criar, hi ha un estudi de la Conselleria de Medi Ambient que especifica les característiques ambientals que precisa aquest animal, i Cabrera les té. Tenim un bon apartament, a Cabrera, per al vell marí. El problema és el barri: el vell marí necessita moure's a un espai molt ample, i aquest seria un espai molt utilitzat pel turisme. El vell marí pot fer 80 milles diàries, i arribaria fàcilment a la platja de Palma o a Alacant, per exemple, i allà ben segur que no sobreviuria a l'encalç dels turistes. És a dir, té un mal barri. La tercera consideració és que la situació de la població del vell marí és tan crítica que la viabilitat genètica de la mateixa població és difícil. L'endogàmia els fa perdre defenses. No sabem encara si és possible dur els vells marins a Cabrera. Més a curt termini sí que seria possible fer a Cabrera un centre de recuperació dels vells marins, a una platja tancada i amb una palissada. Aprendrien a pescar, estarien tranquils, agafarien forces, fins que arribaria un moment en què els podríem amollar, però no a Mallorca, perquè per a ells és un mal barri.